

Zeki Taştan ve Ali Sait Yağar (ed.). *Şiirimizin Kadın Kahramanları*. Hiper Yayın. 2023. 718 sayfa. ISBN:9786256482180

Zeki Taştan and Ali Sait Yağar (eds.). *Female Heroes of Our Poetry*. Hiper Publishing. 2023. 718 pages. ISBN: 9786256482180

Büşra OKUTAN*

Giriş

Başlangıcından bugüne kadarki süreç içinde Türk edebiyatında en fazla tercih edilen tür şiidir denilebilir. Bu türün ağırlıklı olarak tercih edilmesindeki etkenler ise rahat akılda kalması, ezberlenmeye müsait yapıda olması, insanı etkileme gücü ve hemen her konuya kapı aralaması şeklinde sıralanabilir. Edebî türler içinde nasıl şiir diğerlerinden bir adım önce çıktıysa temalar içinde de “aşk” teması diğerlerinden bir adım öne çıkar. Dolayısıyla insanın en büyük açmazlarından birini oluşturan “aşk” biraz da bu özelliği nedeniyle şiirde en sık başvurulan temalardan biri hâline gelir. Öyle ki, Türk ve dünya edebiyatında, şiirlerinde bu temaya yer vermeyen şair yok gibidir.

Daha çok ilahî aşkın öne çıktığı geleneksel edebiyat sürecinden sonra modern edebiyatta aşk teması beşerî aşka doğru dönüşüm yaşamaya başlar. Türk edebiyatının modernleşmesi sürecinde yazılmaya başlayan ve daha çok beşerî aşkı önceleyen şiirler de kendi içinde farklı kategorilere ayrılır, bir başka ifadeyle çeşitlenir. Bunlar bazen yaşanan bazen yaşanmayan, bazen karşılıksız kalan, bazen de hayalî/muhayyel bir aşkı anlatır.

Türk edebiyatında şiir, diğer türlerde de olduğu gibi, geçirdiği değişim ve merhaleler sebebiyle araştırmacıların kendisine titizlikle eğilmesi gereken bir özellik arz eder. Okuyucu ise genellikle somut, kime yazıldığı bilinen şiirlere ilgi gösterir. Hatta bu şiirler sayesinde bazı şairler, diğerlerinden bir adım öne geçerler. Bu nedenle bazı metinler zamanla, biraz da okurun ilgisi nedeniyle, popüleritesini artırır ve edebiyat araştırmacılarının temel çalışma alanlarından birine dönüşür. Bu tanıtım yazısında üzerinde duracağımız *Şiirimizin Kadın Kahramanları* adlı kitap, araştırmacılar tarafından titizlikle incelenen aşk temalı şiirlerden hareketle bu şiirlere ilham veren kadınları ele alır.

Haluk Oral’ın tematik olarak aynı konuya odaklanan on şiirden hareketle oluşturduğu *Şiir Hikâyeleri*¹ bu yazıda ele alacağımız yapıtla benzerlik gösterse de bunlardan ilki bireysel tercih ve yaklaşımlardan yola çıkarak oluşturulduğu halde ikincisi daha çok akademik nitelik taşıyan müstakil yazılardan meydana gelir. Tekrar *Şiirimizin Kadın Kahramanları*’na döndüğümüzde bu kitapta, Türk edebiyatının zirve şahsiyetleri üzerinden şairlerin edebiyat tarihindeki yeri, önemi ve etkisi de göz önünde bulundurularak bir inceleme ortaya konulmaya çalışılmıştır. *Cânan Aramızda Bir Adını: Modern Türk Şiirinde Sevgili*² adlı bir başka çalışmada Ali Yağar, 1860’tan 1960’a kadarki dönemde yazılmış şiirlerdeki sevgili tipolojisini konu edinir. Ancak Yağar, sevgiliyi yalnızca erkek ve kadın olarak değil, insan dışı varlıklarda da arar ve konu daha geniş bir perspektife bürünür. Ayrıca Türk şiirinde kadın imajının seyrine dair kaynak arayışında olanlar

* Doktora Programı Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, busra.oktn@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0002-7473-6032>).

¹ Haluk Oral, *Şiir Hikâyeleri*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2014).

² Ali Sait Yağar, *Cânan Aramızda Bir Adını Modern Türk Şiirinde Sevgili*, (İstanbul: Ötügen Neşriyat, 2023).

Deniz Durukan'ın *Fahriye Ablâ'dan Çanakkaleli Melahat'a Modern Türk Şiirinde Kadın İmgesi*³ isimli eserine de bakabilirler. Dilaver Cebeci'nin klasik edebiyatı merkeze alan *Divan Şiirinde Kadın*⁴ isimli yapıtını da burada anmakta yarar var. Ayrıca, kadın şairlerimizi incelemek isteyenler Müjgân Cunbur'un *Osmanlı Dönemi Kadın Şâirleri*⁵'ne başvurabilirler.

Şiirimizin Kadın Kahramanları Tanzimat'tan bugüne kadar Türk şiirinde somut yansımaları olan aşk şiirlerini bir bütün hâlinde inceler. Kırk üç ayrı inceleme yazısının derlemesi olarak da düşünülebilecek bu yapıt, klasik ve halk edebiyatındaki metinleri de dışarda bırakmayarak perspektifini geniş tutar.

Kronolojik bir sıra ile ilerleyen kitaptaki ilk yazı, halk edebiyatı ile klasik edebiyattaki kadın yaklaşımlarını karşılaştırmalı bir yöntemle ele alır. Bu karşılaştırmada Dede Korkut Hikâyeleri ile klasik edebiyatın kadına yaklaşımı üzerinden sonuca ulaşılmaya çalışılır. İki edebiyat geleneğinin sevgiliye bakışını karşılaştıran Şevkiye Kazan Nas, “Kadının Türk Kültüründeki Yeri ve Klasik Türk Edebiyatında Kadına Bakış” isimli yazısıyla bu bahsi İslamiyet öncesi ve sonrası olarak ikiye ayırarak ele alır.

İkinci inceleme yazısı “Türk Halk Şiirinde Kadın: Karacaoğlan Örneği” başlığını taşır. Halk edebiyatının kadına bakış açısını yansıtan Abdulselam Arvas, Karacaoğlan'ın aşka önemli bir yer ayıran şiirlerini biçim ve konu bakımından değerlendirir. Karacaoğlan'ın şiirlerinde kadınların çoğunlukla ulaşılamaz konumda olmadığı görülür.

“Recaizade Mahmut Ekrem'in Şiirlerindeki Gizemli Kadın: Seher” başlıklı yazıda ise Recaizade Mahmut Ekrem'in eserlerindeki aşk temasının işlenişine ışık tutulur. Şairin, pek çok şiirinde aşktan bahsederken zikrettiği bir isim olan Seher, bir leitmotive gibi yalnızca sabah vaktine işaret etmez, ayrıca bir kadın ismini de simgeleyerek tevriyeli bir anlama bürünür. Seher'in tek bir kadını değil, birden fazla kadını simgelediğinin de belirtildiği yazıda, Recaizade Mahmut Ekrem'in kadın ve aşk algısına açıklık getirilir. Selami Alan bu yazısıyla Ekrem çalışmalarının gizemli bir yönüne ışık tutar.

İhsan Safi'nin “Türk Şiirinde En Çok İltifat Gören ve Ölümüne Kitap Yazılan Müstesna Kadın: Makber Mülhimesi Fatma Hanım” başlıklı yazısında ise Türk edebiyatının bilinen kadınlarından biri olan Fatma Hanım üzerinde durulur. Yazıda Fatma Hanım'ın Abdülhak Hamit Tarhan'daki yerine ışık tutularak şairin hayatından hareketle aile algısı tartışılır. Günümüzde Abdülhak Hamit'in Fatma Hanım'a olan aşkına dair anlatılan ve çoğu yakıştırma olan anılar da masaya yatırılır.

“Mehmet Celal Şiirinin Anna'sı” başlıklı yazıda şairin şiirindeki “Anna” karakterine açıklık getiren Ferhat Korkmaz, karşılıksız aşkın şiire yansımalarını vurgular. Anna'nın fiziksel özellikleri Mehmet Celal'de ideal sevgilinin fiziki özelliklerine dönüşür. Onun şiirinde, Tanzimat romanında işlenen gayrimüslim kadın/erkek ile Müslüman bir kadın/erkeğin aşkının, bir çatışma unsuru olarak sanatının özü hâline geldiği kanısına varılır.

Seda Özbek tarafından yazılan “Cenap Şehabettin'in 'Amelie'si” başlıklı inceleme, pek çok aşk şiiri yazan şairin, bir şiirinde geçen “Amelie” isminin, bu metinde ahenk için de kullanılmış olabileceğini belirtilir. Cenap Şahabettin'e göre bütün güzel eserler aşk ve faziletin ürünüdür. Bu ana düşünceden hareketle şairin aşka ve kadına bakışı aydınlatılır.

“Şairlerin Aşık Olduğu Kadın: Şükûfe Nihal” başlıklı yazı ise Zihniye Okray'a ait olup Şükûfe Nihal hakkındadır. Şükûfe Nihal'in yaşadığı aşklar ile anılmasının yanı sıra

³ Deniz Durukan, *Fahriye Ablâ'dan Çanakkaleli Melahat'a Modern Türk Şiirinde Kadın İmgesi*, (İstanbul: Everest Yayınları, 2012).

⁴ Dilaver Cebeci, *Divan Şiirinde Kadın*, (İstanbul: Bilge Oğuz Yayınları, 2009).

⁵ Meltem Cunbur, *Osmanlı Dönemi Türk Kadın Şâirleri*, (Ankara: Türkkad- Türk Kadınları Kültür Derneği Genel Merkezi Yayını, 2011).

Darülfünun'dan mezun olan ilk kadın olma unvanını taşıdığı belirtilir. Aynı zamanda Nazım Hikmet, Osman Fahri ve Faruk Nafiz'in Şükûfe Nihal'e duyduğu aşk açıklığa kavuşturulur.

Abdullah Uçman'ın yazdığı “Rıza Tevfik’e İlham Veren Kadınlar” isimli yazıda Rıza Tevfik'in aşk anlayışı ve kadına bakışı üzerinde durulur. Şiirlerinden ve düz yazılarından yola çıkılarak Rıza Tevfik'in bazen hayalî bazen de gelip geçici aşklara konu olan kadınları işlediği tespit edilir.

Çilem Tercüman'ın “Yahya Kemal’de Kadın” isimli incelemesi “Anne”, “Cânân” ve “Devrin Meseleleri İçinde Kadın” başlıkları altında ele alınır. “Anne” başlığında Yahya Kemal'in annesinin ve onu yetiştiren dadısının hayatına etkileri tartışılır. “Cânân” bölümünde ise Yahya Kemal’de çevresindeki kadınların etkisi ile oluşan kadın algısı irdelenir. “Devrin Meseleleri İçinde Kadın” başlığında ise Yahya Kemal'in kendi devri içinde Türk kadınının geldiği nokta ve yarattığı algıyı nasıl değerlendirdiğine ışık tutulur.

Oktay Yivli, “Dıranas Şiirinde Kadın ve Aşk Algısı” yazısında Fahriye Abla şiirinden hareketle Ahmet Muhip Dıranas'ın duruma bakış açısını ele alır. Dıranas'ın bilinçdışındaki hayran olunan karakteri yaratması ve muhayyilesinde romantik bir hava oluşturması ile ortaya çıkan kadın imgesi etraflıca tartışılır. Birkaç şiirinde somut bir kadın algısına rastlayabildiğimizi tespit eden yazar, şairin pek çok farklılık barındıran hayalî aşk algısı içerisinde yazılan şiirlerine mercek tutar.

M. Arif Erzen'in yazısında ise “Nahit Hanım ve Türk Şiirindeki İzleri” başlığı ile Nahit Hanım'ın hayatı ele alınır ve etkilediği pek çok şairden, özellikle Orhan Veli ve Sabahattin Ali'den bahis açılır. Ayrıca dönemin edebiyat sohbetlerine evinin kapılarını açan Nahit Hanım'ın ilham verdiği sanatçılar anlatılır.

Türk edebiyatının sevgilileriyle en çok anılan ismi şüphesiz Nazım Hikmet'tir. “Nazım Hikmet'in Şiirindeki Kadınlar” başlığı ile Ersin Özarslan konuyu etraflıca değerlendirir. Özarslan'ın deyimiyle “şair aşkı sınırları aşan bir şekilde işler.” Bu sınırlar, insan davranışları ve ulular arası bağlam olarak düşünülebilir.

“Oktay Rifat'ın Şiir Kadınları” isimli yazıda Tarık Özcan birçok metni şairin bilinçdışından yola çıkarak inceler. İkinci Yeni'ye kadarki dönemde şiirimizde değişen kadın algısını aktaran yazar, Birinci Yeni'de kadının dış hayata yöneldiğini ve baskın bir cinsel cazibe sahibi olduğunu belirtir. Oktay Rifat'ın şiirlerinde dikkatimizi çeken şey kadının sevgili imgesiyle karşımıza çıkmasıdır. İnsanın içi ile dışını birleştiren şeyin aşk olduğunu vurgulayan şaire ilham olan kadınlar, onun şiirinde ölüme bile çareidir. Onun şiirinde kadınlar yalnızlığın ve umutsuzluğun panzehiri olarak görülür.

Sibel Yılmaz tarafından Muzaffer Tayyip Uslu üzerine yapılan “Avare Aşka Düşerse: Muzaffer Tayyip Uslu ve Evadoksiya Şiiri” başlıklı araştırmada savaş, fakirlik ve hastalık ekseninde şairin kadına dair bakışı incelenir. “Evadoksiya” şiiri ile Orhan Veli'nin “Dedikodu” şiiri karşılaştırılır. Şiirlerinde aşkın tensel yanına önem veren şairin, Orhan Veli'nin izinden gitmekte olduğuna değinilerek bu tarz şiirin Cemal Süreya şiirine dönüşeceği belirtilir.

Kitabın editörlerinden Ali Sait Yağar'ın Sait Faik üzerine eğildiği “Bize Bir Masa Ayır Yanakımı: Sait Faik Abasıyanık ve Aleksandra” başlıklı yazısında Sait Faik'in hikâyelerine konu olan kişilerin şiirlerinde de aynı şekilde kullanıldığına açıklık getirilir. Ayrıca Sait Faik'in “Bir Masa” adlı şiirinden hareketle Aleksandra karakterinin şaire ilham verdiği noktalar incelenir. Başka kadınların da etkisiyle şiirinde gelişen kadın algısının temeli öne çıkarılır.

“Asaf Halet Çelebi'ye İlham Veren Kadınlar” yazısı ile Can Şen, şairin hayatına giren kadınların şiire etkisini inceler. Şiirlerde şairin duygularını aktarımı, kültürü kullanım şekli ile benzerlik gösterir. Şairin aşk konusunu doğrudan kullandığı şiirler mercek altına alınır.

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun en çok konuşulan şiiri “Karadut” üzerine “Ölümsüz Aşkın Ölümsüz Sevgilisi: Karadut” isimli inceleme yazısını kaleme alan Hanife Özer, Eyüboğlu'nun

edebî hayatına ışık tutar. Yazılanlardan hareketle “Karadut” şiirinin öyküsüne önem verilir. Şairde kadın algısının “Karadut” şiirinin mülhimesi Mari Gerekmezyan ile olgunlaştığı tespit edilir.

“Cahit Sıtkı’nın Kendilik İnşasında Aşk ve Sevgili” başlıklı yazıda ise Sema Özher Koç tarafından şairin aşk ve sevgili anlayışına değinilir. Cahit Sıtkı’nın edebiyatımızdaki yadsınamaz yerini inceleyen yazar, şairin zaman içerisinde değişen kadın algısının şiirine nasıl yansıdığını somut örnekleriyle ele alır. Şiirlerine sevgiliyi bir ilham kaynağı olarak alan şair, cinsel imajlarla donattığı sevgiliyi zaman içerisinde gerçek aşkın nesnesi haline getirir.

“Cahit Külebi’nin Kadınları” başlıklı incelemede Sabahattin Çağın, Külebi’nin şiirindeki her bir kadının farklı bir görünümle ortaya çıktığını belirtir. Şairin şiirlerinin büyük çoğunluğunun eşi Süheyla Hanım’dan mülhem olduğu belirtilir.

Necati Cumalı’nın yarattığı kurgusal sevgili karakteri Güler’e dair yazılan “Kurgusal Bir Sevgili Olarak Necati Cumalı’nın Güler’i” isimli yazıda Burak Çavuş, hayalî bir sevgilinin şiire kazanımlarını aktarır. Daha çok ikili aşk ilişkilerini kendi şiirine taşıyan Cumalı’nın, sevgiliyi Güler ile idealize ettiği tespit edilir.

Abdullah Çelik tarafından “Yaşamak da (Güzin) de Bir Çaba İster” başlıklı yazıda Salah Birsel’in şiirlerinden hareketle aşk ve kadın konusu incelenir. Şairin şiirlerinde geçen kadın isimlerinden yola çıkılarak, Birsel’in ruh dünyasına aydınlık getirilir. Çelik, Güzin isminin geçtiği şiirler üzerinde durarak şairin kadın tipolojisini tespit eder.

“İlhan Berk: Aşk, Gövde ve Erotizmin Sıfır Noktasında Bir Şair” başlıklı yazı ile Şaban Çobanoğlu, İlhan Berk’in çocukluğundan itibaren kadın ve aşk algısının nasıl oluştuğuna dair inceleme sunar. Şairin üzerindeki baba etkisine ve bu etkiyle gelişen kadın algısına vurgu yapılır. Edebiyatımızda kadın algısının zamanla değişmesinde mihenk taşı görevini gören İlhan Berk’in şiirde oluşturduğu kadın imajı, çeşitli şiirlerinden ve şairin hayatından örneklerle incelenir.

“Baki Süha Ediboğlu-Arife Çerikçioğlu Aşkı” başlıklı yazıda Sefa Yüce, Baki Süha Ediboğlu’nun hayatına dair bilgileri verdikten sonra Arife Çerikçioğlu’na dair biyografik bilgiler üzerinde durur. Baki Süha Ediboğlu’nun şiirini muhteva ve şekil yönünden inceleyerek yazısını noktalar.

Ayvaz Morkoç’un kaleme aldığı “Nahit Ulvi Akgün’den Melahat’a” başlıklı yazıda Nahit Ulvi’nin şiirinde çoğunlukla somut konuları işlediği belirtilir. Melahat’a şiirinin öyküsünü aktaran Ayvaz Morkoç, şiirin anlam özelliklerini de değerlendirerek yazısını sonlandırır.

Türk edebiyatının sevgiliye yazılan şiirler konusunda belki de en çok konuşulmuş/bilineni olan “Mona Roza” hakkında Muharrem Dayanç’ın yazdığı “Güle Sır Fısıldayan Metafor: Mona Roza” isimli incelemenin başında şair ile ilgili özgün bir anıya yer verilir. Ardından “Mona Roza” şiirinin her bir kıtasını ayrıca ele alan Dayanç, bugüne kadar yanlış tahlillere sebep olan tüm yorumlara açıklık getirir. Yazı, bugüne kadar bu temayla (bu şiirle) ilgili oluşturulan birçok algıyı çürütmesi bağlamında da önemlidir. Metnin sonuna şiirin yayımlandığı ilk hâlinin eklenmesi burada ayrıca vurgulanması gereken bir durumdur.

Yusuf Aydoğdu “Kendisi ve Şiiri Otel Odalarında Unutulmuş Bir Toplumcu Şair: İlhami Bekir Tez ve Yarım Kalan Bir Aşk Hikâyesi: Sesiye” başlıklı yazısı ile İlhami Bekir Tez’in şiirlerindeki kadın tipolojisini “En Güzel Şarkı” şiirini merkeze alarak tartışır. Şairin birçok kadından ilhamla oluşturduğu kadın algısına değinen Yusuf Aydoğdu, Sesiye’nin ilham verdiği şiiri ayrıca inceler.

“Cemal Süreya’nın Kadın(lar)ı” başlıklı yazısı ile Sema Oruç, Türk edebiyatında kadın arketipi ve bu arketipin zaman içerisinde gösterdiği değişimi inceler. Oruç, şairin bilinçdışına yerleşen kadın imajının çocukluğundan yetişkinliğine kadar değişmediğinin altını çizer. Süreya’nın kötü geçen çocukluğu sebebiyle ruhunda oluşan boşluğu ancak kadınların doldurduğunu belirtir.

Gökay Durmuş “Özdemir Asaf’a İlham Kaynağı Olmuş Kadınlar ve Aşk” başlıklı yazısında hiçbir akım ve ekole mensup olmamış olan şairin, kendine özgü şiir dünyasında yarattığı aşk ve kadınları inceler. Şiirin, Asaf için, dünyayı birlikte paylaştığı insanlara bir pencere açabilmek amacıyla yararlandığı mesaj iletme yöntemi olduğu belirtilir. Bu sebeple şair, şiirlerinde *sen*’e rehberlik etme amacı güder.

“Hasan Hüseyin’le Azime’nin Sevdası” yazısı ile Hatem Türk, Hasan Hüseyin Korkmazgil’in duyduğu aşk ve bu aşkın şiirlerine yansımaları ele alır. Yansıtmacı şair, Azime Hanım’la olan aşkını da şiirine yansıtır. Savruk bir şair olan Korkmazgil’e, Azim’e Hanım’ın kişiliği ve ruh dünyası iyi gelir. Azime Hanım, şairin şiirlerini bir arada tutmaya çalışan kişi olur.

Mihriye Çelik ve Macit Balık tarafından yazılan “Metin Eloğlu Şiirinin Kadınları” başlıklı yazıda Metin Eloğlu’nun şiirlerinde değişen kadın tipi incelenir. Şiirinde etkilendiği anlayışlar da olsa özgün tavrını ortaya koyabilen Metin Eloğlu’nun kadın imgesini yaratmada başarılı olduğu belirtilir.

Ahmed Arif’in Leyla Erbil’e yazdığı mektuplardan oluşan “Leylim Leylim Ahmed Arif’ten Leyla Erbil’e Mektuplar” isimli eserle beraber gün yüzüne çıkan aşkı Mehmet Emin Uludağ “Ahmed Arif’in Bir Kahramanı: Leyla Erbil” başlıklı yazısı ile inceler. Mehmet Emin Uludağ mektupların da ışığı ile Ahmed Arif’in şiirinin tahlilini yapar. Aynı zamanda Ahmed Arif’in iç dünyasına da ışık tutulur.

Veysel Şahin’in ele aldığı “Turgut Uyar’ın Şiirlerinde Kimlikleşen Kadınlar” başlıklı yazıda Turgut Uyar’ın şiirinde kendine yer edinmiş kadınların üstünde durulur. Turgut Uyar’ın şiirinde kadın dendiğinde akla ilk gelen kişi şüphesiz ki Tomris Uyar’dır. Şairi etkileyen, ona ilham veren ve aynı zamanda eşi olan Tomris Uyar’ın yanında, şaire annesinin de etkisi tespit edilir.

“Can Yücel ve Müstesna Kadını: Güler” başlıklı yazıda Jale Gülgen Börklü, Can Yücel’in hayatı boyunca tek kadını sevmenin verdiği huzurla şiirlerini yazdığını belirtir. Güler’in şairin hayatında kendisi ile birleşen adeta “sen” olmaktan çıkarak şairin benliğine dönüşen kişi olduğunu dile getirir.

Yasemin Koç, İkinci Yeni şairlerinden Edip Cansever’e dair yazdığı “Edip Cansever’in Ruhbilimsel Saatleri: Alev Ebuzziya ile Tomris Uyar” başlıklı yazıda, Cansever’in şiirindeki Alev Ebuzziya ile Tomris Uyar etkilerini tartışır. “Yaş Değiştirme Törenine Yetişen Öyle Bir Şiir” isimli şiire de yer verilerek konu aydınlatılır.

“Ümit Yaşar Oğuzcan: Ayten ve Mihriban” başlıklı yazıda şairin aşk olgusuna önemle eğilen Abide Doğan, Oğuzcan’ın karşılıksız aşkın şairi olduğuna vurgu yapar. Ayten’e yazılan ve doğrudan Ayten isminin geçtiği üç şiiri inceleyen Doğan, Mihriban’a yazdığı şiiri de inceleyerek şairin gözündeki kadın değişikliğini tartışır.

Medeni Yılmaz “Hayal Kadınlar Gerçek Aşklar Attila İlhan Şiirinde Kadınlar” başlıklı yazısında Attila İlhan’ın şiirine ilham olan kadınları anlatır. Attila İlhan’ın aşk şiirlerinin en belirgin özelliğinin kavuşamama/gerçekleşmeme ve uzaktaki sevgiliye dair özlem olduğunu dile getiren Yılmaz, İlhan’ın şiirlerinde kadın imajını şairin sevgililerinden hareketle inceler.

“Ece Ayhan’ın Sivil Kahramanı: Çanakaleli Melahat” başlıklı yazıda Hulusi Geçgel, Ece Ayhan’ın şiirinde kadının edindiği yeri tartışır. Şiirimizin bilinen kadın kahramanlarından olan Çanakaleli Melahat’a yazılmış şiirini inceleyen Geçgel, Ece Ayhan’ın şiirlerinin konusunun döküntüler, dışta bırakılanlar, düşürülenler, hal ve gidişi sıfır olanlar ve yasaklananlardan alındığını belirtir.

Mahfuz Zariç’in kaleme aldığı “Nurullah Genç’in ‘Rüveyda’sı ve Sevgili Karşısında Şair Beni” isimli incelemede şairin şiirlerinde sevgili motifi olarak Rüveyda isminin kullanıldığı belirtilir. Zariç, sevgili olarak Rüveyda’dan bahseden şairin sevgili unsurundan ziyade sevgiliden etkilenen şair beninin ön planda olduğunu belirtir.

Kitabın diğer editörü olan Zeki Taştan'ın kaleme aldığı “Yaşanmış Bir Aşk Öyküsü: Şaşırdım Kaldım İşte” isimli yazıda Yavuz Bülent Bâkiler'in şiirinde kadın ve aşk konusu incelenir. “Şaşırdım Kaldım İşte” şiirinin ilahî aşk üzerinden tahlil edilmesine karşı çıkan Taştan bu metnin beşerî aşkı işlediğini belirtir. Karşılıksız aşkın bir sancısı olan “Şaşırdım Kaldım İşte” şiiri Taştan'a göre bir kaçış ve tutkunun ürünüdür.

“Özdemir İnce Şiirlerinin Ebedi Esin Kaynağı: Ülker Hanım” başlıklı yazısı ile Soner Akpınar, şairin Ülker Hanım ile tanışmasından itibaren ilişkilerini ele alır. Akpınar, Özdemir İnce'nin şiirlerinde Ülker Hanım'ın yalnız sevgili olarak değil, Türk kadınının toplumsal mücadelesi üzere çok çeşitli konularda kullandığı sembol haline geldiğini belirtir.

“Aşk; Aşkınlık ve Bir Keşif Yolculuğudur: Ataoğl Behramoğlu'nun Şiirinde Aşk” isimli yazısında Taner Namlı, şairin zaman içerisinde çoğunlukla aşk konulu şiirler yazdığını vurgularken, Behramoğlu'nun zaman içerisinde varlığın gerçek özünün aşk olduğunu kavradığı belirtilir.

Nazım Elmas'ın kaleme aldığı “Her Yüreğin Kahramanı” başlıklı yazısında Cahit Zarifoğlu'nun şiirlerinden yola çıkılarak sevgili ve kadın tipolojisi incelenir. Zarifoğlu şiirlerinde ilahî ve beşerî aşkların işlendiğini belirten Nazım Elmas, şairin eşi Berat'ın da bu şiirlerdeki görünümünü tartışır.

Bedia Koçakoğlu'nun Şükrü Erbaş'ın şiirlerini incelemek için yazdığı ve kitabın son yazısı olan “Haticem... Eşiksiz Evim, Penceresiz Odam...” başlıklı yazıda Erbaş'ın şiirlerinde farklı görünümleriyle karşımıza çıkan kadın imajını irdeler. Genellikle doğa algısı ile verilen kadın, Erbaş'ın son dönem şiirlerinde ölümün güzel yanını da işaret eder.

Yukarıda özet olarak bilgilerimizi verdiğimiz kırk üç yazıdan hareketle şairlere ilham veren kadınların çeşitli görünümlerle şiirlerde belirdiği tespit edilmiştir. Bu görünümleri şu başlıklar halinde

a. Karşılıksız Aşk Duygusu ile Ele Alınan Kadın Algısı

Karşılıksız aşk, şairlere hissettirdiği coşkun duygular sebebi ile Türk şiirine birçok örnek kazandırır. *Şiirimizin Kadın Kahramanları* isimli eserde bu duygu sebebi ile şiirini kaleme almış birçok şair etraflıca incelenir. Karşılıksız aşk ile kadın algısını oluşturan şairler arasında kitapta bahsedilen şairler; Attila İlhan, Yavuz Bülent Bâkiler, Sabahattin Ali, Sezai Karakoç, Muzaffer Tayyip Uslu, İlhami Bekir Tez, Edip Cansever, Ahmed Arif, Özdemir Asaf, Ümit Yaşar Oğuzcan'dır. Ele alınan şairlerimizin ortak özelliği aşk karşısında her zaman şiire sığınmış olmalarıdır. Karşılıksız aşk bağlamında yazılan bu şiirler, şairlerimizin hayatına da ışık tutar.

b. Hayalî Aşk Çerçevesinde Ele Alınan Kadın Algısı

Şairlerin muhayyel dünyaları her zaman elde edilemeyecek sevgiliyi aramaya yöneliktir. Bu sebeple bazı şairlerimiz şiirlerinde hayalî sevgililer yaratır. Yahya Kemal'in “Çin Kâsesi” isimli şiirinde gördüğümüz “Gülümser resimdin/ Muhayyel sevgilimdin” mısraları bu duruma en güzel örneklerden birini oluşturur. Şiirlerinde kadın imajını hayallerine bırakan şairler ise Rezaizade Mahmut Ekrem, Cenap Şehabettin, Rıza Tevfik, Yahya Kemal, Ahmet Muhip Dıranas, Asaf Halet Çelebi, Necati Cumalı, Ece Ayhan'dır. Hayalî aşk çerçevesinde yaratılan hayalî kadın imajı, şairlerin etkilendiği birden fazla kadının izlerini barındırır.

c. Karşılıklı Aşk İtibariyle Ele Alınan Kadın Algısı

Türk şiirinde karşılıklı aşk etkisi içinde yazılan ya da yaşanan aşk bittikten sonra hüsrana yazılan şiirlerin etkisi de yadsınmamalıdır. Şairin hayatında belirli bir süre bulunan ve şiirlerine etkisi olan sevgili, yollar ayrılığa düştüğünde de şairin şiirinin farklı bir yöne evrilmesinde etkili olur. Bu kategoriye giren şairler Abdülhak Hamit Tarhan, Sait Faik Abasıyanık, Nazım Hikmet, Cemal Süreya, Hasan Hüseyin Korkmazgil, Turgut Uyar, Can Yücel, Özdemir İnce, Şükrü Erbaş şeklinde sıralanabilir.

Aşkın oluşumu ve gelişimi ile şairde oluşan kadın algısı genel itibarıyla aşkın şairde bıraktığı izle ilgilidir. Bu sebeple şiirimize yansıyan kadın algısının oluşumuna dair yapılan ayırmada, 3 farklı sınıflandırma gerçekleştirilmiştir. Farklı pencerelerden bakıldığında birçok kadın tipolojisine ulaşabileceğimiz bu sınıflandırma *Şiirimizin Kadın Kahramanları* kaynak alınarak oluşturulmuştur.

Sonuç olarak aşk sadece edebiyatı değil, tüm sanat dallarını etkileyen bir olgudur. Kimi zaman aşkı karşılıksız yaşayan, kimi zaman aşkı elde edip kaybeden, kimi zamansa aşkına kavuşma şansına erişen şairler, Türk edebiyatına en nadide örneklerini bırakarak adlarından söz ettirirler. Belki de Özdemir Asaf'ın da dediği gibi “Aşk kocaman çöllerde bir balık gibi.” olduğundan sanatçı ulaşılamaz olanı ararken onu, en çok kullandığı konulardan biri haline getirir. Dünya edebiyatından örnek verecek olursak Louis Aragon'un “Mutlu aşk yoktur.” dizesi bunca aşk temalı eserin sebebini açıklar. Geçmişten günümüze edebiyattaki yankılarını sürdüren aşk olgusu, insan yaşadıkça eserlere konu olmaya devam edecektir. Bu bağlamda aşk olgusu ile şiirlerde çeşitli kadın imajlarının oluştuğu gözlemlenir.

Türk şiirine çeşitli kadın kahramanlar kazandıran şairlerimiz, bu yönleriyle incelemeye konu olarak Zeki Taştan ve Ali Sait Yağar'ın hazırladığı *Şiirimizin Kadın Kahramanları*'nın hazırlanmasına vesile olur. Eser, ortak konudan hareketle pek çok akademisyenin müstesna fikirlerini bize sunduğu için modern edebiyat ve şiir alanında araştırma yapan kişilerin yararlanacağı kaynak bir kitaptır. Akademik ve anlaşılır üslubu ile genel okuyucu kitlesine hitap ederken makalelerin kronolojik olarak sıralanması eserin bütünlüğüne katkıda bulunur. Modern Türk edebiyatının şiir türüne ilham veren perde arkasındaki kahramanlarına ışık tutan bu eser, yeni bir bakış oluşturur.

KAYNAKLAR

- Cebeci, Dilaver. *Divan Şiirinde Kadın*, İstanbul: Bilge Oğuz Yayınları, 2009.
- Cunbur, Meltem. *Osmanlı Dönemi Türk Kadın Şâirleri*, Ankara: Türkkad- Türk Kadınları Kültür Derneği Genel Merkezi Yayını, 2011.
- Durukan, Deniz. *Fahriye Abla'dan Çanakkaleli Melahat'a Modern Türk Şiirinde Kadın İmgesi*, İstanbul: Everest Yayınları 2012.
- Yağar, Ali Sait. *Cânan Aramızda Bir Adındı Modern Türk Şiirinde Sevgili*, İstanbul: Ötügen Neşriyat, 2023.